

DERLEME MAKALE / REVIEW ARTICLE

SAĞLIK SEKTÖRÜNDE MESLEKİ KARAR PİŞMANLIĞI: NEDENLER VE SONUÇLAR ÜZERİNE SİSTEMATİK BİR DERLEME

PROFESSIONAL DECISION REGRET IN THE HEALTH SECTOR: A SYSTEMATIC REVIEW ON CAUSES AND CONSEQUENCES

Dr. Öğr. Üyesi Onur GÖZÜBÜYÜK¹

İlyas AKSOY²

ÖZ

Sağlık çalışanları ve bu alandaki öğrencilerin meslek seçimlerine ilişkin pişmanlık duyguları, sağlık hizmetlerinin kalitesiyle birlikte sektörün sürdürülebilirliğini de etkileyen önemli bir kariyer sorunudur. Çalışmanın amacı, Türkiye'deki sağlık profesyonellerinin ve sağlık alanında eğitim gören öğrencilerin meslek seçiminden dolayı pişman olma durumlarını incelemektir. Hem Türkçe hem de İngilizce dilinde 'ULAKBİM Türk Tıp Dizini, Türk Psikiyatri Dizini, Türk Medline, Google Scholar, Ulusal Tez Merkezi' veri tabanlarından 'mesleki karar pişmanlığı', 'mesleki pişmanlık', 'kariyer pişmanlığı', 'kariyer karar pişmanlığı' ve 'kariyer hedef tutarsızlığı' sözcükleri ile tarama yapılmıştır. Bu kapsamda 5'i sağlık profesyonellerine, 7'si ise öğrencilere yönelik toplam 12 araştırma çalışmaya dahil edilmiştir. Sağlık profesyoneli olarak hekim ve hemşire grubu ağırlıklıdır. Sağlık profesyonellerinin mesleki karar pişmanlığı, iş motivasyonu ve memnuniyeti azaltırken, işten ayrılma niyetini, depresyonu ve stresi arttırmaktadır. Öğrencilerde ise seçilen mesleğin çalışma koşulları, ekonomik durum ve mesleğin saygınlığının azalması mesleki karar pişmanlığını arttırmış, sonuç olarak da depresyon ve intihar olasılıklarını arttırmaktadır. Pişmanlık düzeyi arttıkça mesleğe olan ilgi azalacak, personel arzını ve sağlık hizmeti sunumunun kalitesini etkileyecektir. Sağlık alanındaki mesleki karar pişmanlığının sonuçlarına dair farkındalığın artırılması için, tüm sağlık profesyonellerini kapsayan araştırmaların yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Karar Pişmanlığı, Meslek Seçimi, Sağlık Profesyonelleri, Sağlık Sektörü

JEL Sınıflandırma Kodları: J20, J24, I19, I10

ABSTRACT

Regret related to career choice among healthcare professionals and students constitutes a significant career issue that affects both the quality of healthcare services and the sustainability of the sector. The aim of the study was to examine the career choice regret among health professionals and health students in Turkey. Both Turkish and English language databases 'ULAKBİM Turkish Medical Index, Turkish Psychiatry Index, Turkish Medline, Google Scholar, National Thesis Center' were searched with the words 'professional decision regret', 'professional regret', 'career regret', 'career decision regret', and 'career goal inconsistency.'. In this context, a total of 12 studies were included in the analysis, comprising five focused on health professionals and seven on students. Among health professionals, physicians and nurses were the predominant groups. In health professionals, professional decision regret decreases work motivation and satisfaction while increasing turnover intention, depression, and stress. In students, the working conditions of the chosen profession, the economic situation, and the decrease in the prestige of the profession have increased the regret of professional decisions, and as a result, may increase the possibility of depression and suicide. As the level of regret increases, interest in the profession will decrease, affecting the supply of personnel and the quality of health service delivery. In order to increase awareness of the consequences of professional decision regret in the field of health, it is recommended that research involving all health professionals should be expanded.

Keywords: Professional Decision Regret, Career Choice, Health Professionals, Health Sector

JEL Classification Codes: J20, J24, I19, I10

¹ Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, ogozubuyuk@bandirma.edu.tr

² Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, ilyasaksoy@ogr.bandirma.edu.tr

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

The aim of this study is to systematically examine the research on professional decision regret among health professionals and health students. Healthcare services can lead to various psychological, social, and occupational effects on employees due to their intense work pace and complex structural dynamics. In addition to individual factors such as professional experience, age, and education, environmental factors such as working conditions, institutional support mechanisms, and workload also play a determining role in individuals' attitudes towards the profession and their professional commitment. Positive or negative professional experiences encountered by health professionals shape both the process of choosing a profession and the professional expectations of individuals receiving education in the field of health. This situation may cause both candidates in the education process and actively working healthcare professionals to regret their professional choices. The findings of this study include critical factors identified in the literature for health professionals to continue their profession more effectively and efficiently. In addition, it can guide the development of strategies to increase satisfaction with the profession and contribute to the creation of preventive policies to reduce professional decision regret. The results obtained may also enable the development of practices that will strengthen the commitment of individuals working in the health sector to their profession.

Design/methodology/approach:

The study was conducted using the systematic review method and included studies conducted on a sample of Turkish employees and students studying in the field of health. Both Turkish and English publications were reviewed in line with the inclusion and exclusion criteria. During the screening process, databases such as ULAKBIM Turkish Medical Directory, Turkish Psychiatry Directory, Turkish Medline, Google Scholar, and National Thesis Center were searched by using keywords such as 'professional decision regret,' 'professional regret,' 'career regret,' 'career decision regret,' and 'career goal inconsistency.'. Articles and theses were analyzed through these databases. No limitation was imposed in terms of the publication year of the studies, and studies from all years were included in the evaluation. However, studies whose full text could not be accessed, scale development studies, and review studies were not included in the scope of the research. After the screening, the studies that were out of scope and repeated studies were eliminated, and the studies suitable for evaluation were determined.

Findings:

Within the scope of the systematic review study, 1018 records were screened using the PRISMA checklist, and 832 studies were eliminated after title and abstract reviews. After removing duplicate records, 79 studies remained, and 12 studies were included after applying the exclusion criteria. Of these studies, 5 focused on health professionals (physicians and nurses) and 7 focused on students studying in the field of health. Studies on nurses revealed that career decision regret was associated with turnover intention, job satisfaction, and career stress, while studies on physicians found that professional expectations and social support mechanisms affected career regret. Studies on students show that factors such as professional interest, perception, career planning, and exposure to clinical practices affect the level of career regret. It was found that regret levels increased, especially in students who were exposed to violence in clinical practice, and as age increased. In addition, external factors such as the COVID-19 pandemic were also found to be effective on professional anxiety and regret. These findings emphasize the importance of interventions for professional satisfaction, stress management, and career planning for health professionals and students.

Conclusion and Discussion:

This study conducted a systematic review of the existing literature on professional decision regret among health professionals and health students in Turkey. The findings reveal that professional regret is a common problem among both health professionals and students and is closely related to factors such as job satisfaction, psychological health, career planning and turnover intention. In particular, studies on nurses and physicians suggest that professional adjustment skills, social support mechanisms and career management strategies play a critical role in reducing regret levels. These results emphasize the necessity of interventions such as career support programs, psychological support mechanisms and improvement of clinical education processes to increase professional satisfaction and reduce regret levels. This review study contributes to our understanding of how professional decision regret of health professionals and prospective professionals is related to various factors and how it affects professional outcomes and provides guiding suggestions for the development of strategies to increase professional satisfaction and work motivation in the health sector. It is thought that future research on different health professional groups will make important contributions to the literature in this field.

1. GİRİŞ

Meslek seçimi ve mesleki başarı birbiriyle yakın ilişkili kavramlar olmakla birlikte, seçilen mesleğin isteyerek uygulanması kuşkusuz ki mesleki başarıyı da arttıracaktır. Kariyer kararı, alternatifler arasından bireyin mutlu olabileceği bir iş seçimi yapmasıyla başlayıp bunun için iyi bir eğitim almasıyla devam eden ve emekliliğe kadar uzanan bir süreci kapsamaktadır (Gati ve Kulcsár 2021). Yaşamımız boyunca aldığımız en kritik kararlardan biri olan mesleki kariyer seçimi, bireyin ilgi alanları, becerileri ve değerleri temelinde yön bulan, farklı içsel dinamikler ve dışsal koşullar nedeniyle karmaşıklığı artabilen bir süreçtir (Santos vd., 2018; Kulcsár vd., 2020). Bu seçimlerin doğrultusunda, bireyler mutluluk duyabilmekte veya pişman olabilmektedir (Erdurcan ve Kırdök 2017).

Birey hayatı boyunca çok sayıda kararın sonucuna göre hayatını şekillendirir ancak bu kararları sonucunda pişmanlık yaşaması olası bir durumdur (Yam ve Korkmaz 2024). Kariyer pişmanlığı, tercihimizin farklı olması durumunda daha iyisi olabileceğini düşündüğümüzdeki duygudur ve nispeten de değiştirilmesi güçtür (Budjanovcanin ve Woodrow 2022). Kariyer seçiminde çevrenin baskın rolü, mesleği çekici kılabilir ancak seçimden vazgeçilmesi mesleğin çekiciliğinin karşılık bulamamasını ifade eder (Li vd., 2015). Bu durumda mesleki karar pişmanlığını doğurması muhtemel bir sonuçtur ve pişmanlık sonucu diğer seçenekler yeniden değerlendirilebilir (Ephrem ve Murimbika 2024).

Sağlık kurumlarında, sağlığı bozulan bireyin sağlığına kavuşması, sağlıklılık halinin korunması ve devam ettirilmesi odağında hizmetler verilmektedir. Sağlık hizmetinin kalitesini belirlemedeki en önemli unsur olan sağlık çalışanları çeşitli zorluklara göğüs gererek görevlerini yerine getirmektedir. Bu durum zamanla çeşitli problemleri beraberinde getirmekte ve psikolojik olarak çalışanları etkilemektedir (Kang vd., 2020). Çalışanlarda stresi önlemek tükenmişliği ve tıbbi hataları azaltmakta, psikolojik rahatsızlıkların tetikleyicileri ve yüksek seviyedeki tükenmişlik ise mesleki kariyer pişmanlığına sebep olabilmektedir (Tian vd., 2019; Panagioti vd., 2018).

Sağlık çalışanlarının meslek seçimlerinden dolayı pişmanlık duymaları, yalnızca bireysel memnuniyetin azalmasına değil, aynı zamanda tatmin edici olmayan bir çalışma yaşamına da yol açabilmektedir. Bu durum; çalışanların motivasyon kaybı yaşamasına, iş tatmini ve verimliliğin düşmesine, istenmeyen davranışlar sergilemesine, meslek ve kurumla özdeşleşme güçlüklerine, iş-yaşam dengesinin bozulmasına, depresyon ve tükenmişlik gibi psikolojik sorunlara ve işten ayrılma niyetinin artmasına neden olabilmektedir (Budjanovcanin & Woodrow, 2022; Cheval et al., 2019; Dyrbye et al., 2018; Sierra et al., 2019; Yan et al., 2022). Literatürdeki çalışmaların büyük bölümü belirli meslek gruplarına odaklanmakta ve konuyu sınırlı boyutlarıyla ele almaktadır. Bu çalışma ise Türkiye’de sağlık profesyonelleri ve bu alanda eğitim gören öğrenciler üzerine yürütülen araştırmaları sistematik bir bakış açısıyla değerlendirerek, mesleki karar pişmanlığını sağlık sektörü özelinde bütüncül bir çerçevede incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışma, üç temel araştırma sorusuna odaklanmaktadır:

- Türkiye’de mesleki karar pişmanlığı yaşayan sağlık profesyoneli grupları hangileridir?
- Karar pişmanlığının nedenleri ve sonuçları nelerdir?
- Karar pişmanlığının yaşanmaması için neler yapılabilir?

Bu kapsamda çalışmada, ilk olarak araştırmada kullanılan sistematik derleme yöntemi ve literatür tarama sürecine ilişkin detaylara yer verilmiştir. Ardından, ulaşılan araştırmalar belirli ölçütlere göre değerlendirilmiş ve sağlık profesyonelleri ile sağlık alanında eğitim gören öğrencilere yönelik bulgular ayrı başlıklar altında sunulmuştur. Son olarak, elde edilen bulgular tartışılmış ve mesleki karar pişmanlığının alandaki yansımalarına yönelik sonuç ve öneriler ortaya konulmuştur.

2. YÖNTEM

Çalışma 3 Ocak 2025-1 Şubat 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş sistematik bir araştırmadır. Çalışma için belirlenen anahtar kelimeler için öncelikli olarak literatür taraması yapılmış ve çalışmada kullanılan ölçekler incelenmiş hem ulusal hem de uluslararası yazındaki ifadeler araştırmacılar tarafından değerlendirilmiştir. Taramada kullanılan anahtar kelimeler ‘mesleki karar pişmanlığı’, ‘mesleki pişmanlık’, ‘kariyer pişmanlığı’, ‘kariyer karar pişmanlığı’, ‘kariyer hedef tutarsızlığı’ şeklindedir.

Taramada Kullanılan Veri Tabanları

Türkçe ve İngilizce anahtar kelimeler belirlenen veri tabanlarından (ULAKBİM Türk Tıp Dizini, Türk Psikiyatri Dizini, Türk Medline, Google Scholar, Ulusal Tez Merkezi) taranmıştır. Çalışmaların yayımlanma tarihleri için herhangi bir sınırlandırma yapılmamış ve araştırma niteliğindeki tam metne ulaşılan makale ve tezler çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmaya Dahil Edilme-Hariç Tutulma Kriterleri

- Türkiye'deki sağlık profesyonelleri veya sağlık alanında eğitim gören öğrencilerden oluşan örneklem grubuna sahip araştırma makaleleri ve tez çalışmaları dahil edilmiştir.
- Olgu sunumu ve derleme çalışmaları,
- Konu ile ilgili ölçek çalışmaları kapsam dışı bırakılmıştır.

Araştırma Kapsamına Alınan Çalışmalarda Kullanılan Ölçme Araçları

Türkiye’de mesleki karar pişmanlığına yönelik farklı ölçme araçları bulunmaktadır. Bunlardan üç tanesi çalışmaya konu olan araştırmalarda kullanılan ölçme araçlarıdır. Ölçme araçlarına kısaca bakılacak olursa, en başta mesleki karar pişmanlığı ölçeği gelmektedir. Brehaut vd. (2003) tarafından geliştirilmiş ve Erdurcan ve Kırdök (2017) tarafından uyarlanan mesleki karar pişmanlığı ölçeği tek boyutlu ve 5 ifadeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Mesleki pişmanlığı ölçen bir diğer ölçme aracı ise kariyer hedef tutarsızlık ölçeği, bir diğer adıyla kariyer hedeflerinde uyumsuzluk ölçeğidir. Creed ve Hood (2015) tarafından geliştirilmiş hem Yam vd. (2020) hem de Yeğintürk ve Siyez (2023) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan ölçek, tek boyut ve 12 ifadeden oluşmaktadır. Diğer ölçeklere nazaran daha az kullanılan bir diğer ölçek de pozitif kariyer hedef tutarsızlığı ölçeğidir. Akmal vd. (2020) tarafından geliştirilen ve Atay ve Kavas (2024) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan ölçek, 3 boyut ve 15 ifadeden oluşmaktadır.

Literatürde çalışmanın konusu dışında kalan ölçme araçları da bulunmaktadır. Bunlar, birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı ve ebeveyn-birey kariyer hedefleri çelişkileri ölçekleridir. Bu ölçme araçları ebeveyn ve birey arasındaki kariyer tutarsızlığını araştırmaya yönelik ölçme araçlarıdır. Bu bağlamda, bu araştırma kapsamında incelenen çalışmalarda, meslek seçimindeki aile faktörünü ve kariyer tutarsızlığını ele alan ölçme araçlarına rastlanmamıştır.

Etik Durum

Çalışmada yalnızca ikincil veriler kullanıldığı için etik kurul onayı gerekmemektedir.

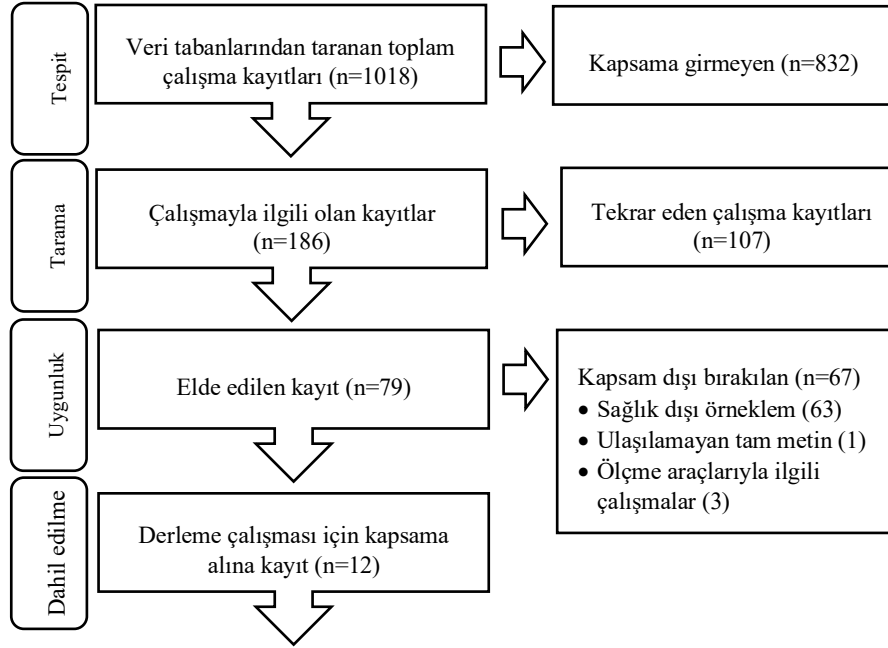
3. BULGULAR

Araştırma kapsamında incelenen mevcut literatür, PRISMA kontrol listesi esas alınarak sistematik biçimde değerlendirilmiştir (Şekil 1). İlk etapta tüm veri tabanlarından toplam 1018 kayda ulaşılmıştır. Başlık ve özet elemleri ile 832 çalışma kapsam dışı bırakılmıştır. Tekrar eden çalışmaların çıkartılmasıyla 79 çalışma elde edildi ve kapsam dışı bırakma kriterleri dikkate alınarak toplamda 12 çalışma değerlendirmeye alındı. Değerlendirilen çalışmaların 5’i sağlık profesyonellerine, 7’si ise sağlık alanında eğitim gören öğrencilere yöneliktir.

Sağlık profesyonellerinin mesleki karar pişmanlığı üzerine yapılan araştırmalar genellikle hekim ve hemşireler üzerinedir (Tablo 1). Hemşireler arasında mesleki karar pişmanlığının işten ayrılma niyeti üzerine etkisini araştıran Doğrusöz vd. (2022), mesleki karar pişmanlığı ve işten ayrılma niyeti arasında pozitif yönlü bir ilişki belirlemiş, bu da hemşirelerin mesleki kararlarından duydukları pişmanlığın, işten ayrılma düşüncelerini artırdığını göstermektedir. Hemşireler üzerindeki bir diğer araştırma da Akturan vd. (2024) çalışmasıdır. Çalışmada, hemşirelerin kariyer pişmanlığı ile kariyer stresi, iş stresi, iş tatmini ve kariyer uyum becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda kariyer uyum yeteneklerinin kariyer pişmanlığını ters yönde etkilediği ve kariyer pişmanlığının iş tatminini negatif yönde etkilediği bulunmuştur. Bu sonuç, mesleki uyum becerilerinin, mesleki tatmin ve pişmanlık süreçleri üzerindeki koruyucu rolüne işaret etmektedir.

Hemşireler gibi hekimler üzerine de mesleki karar pişmanlığına yönelik araştırmalar bulunmaktadır. Demir (2023), kariyer seçiminin sonucundaki mesleki beklentilerin (tatmin, başarı, istenilen işe girme, mesleki becerilerini kullanabilme, karar kontrolü) kariyer pişmanlığını pozitif yönlü etkilediğini belirlemiştir. Çalışma ayrıca, çalışma arkadaşlarının desteğinin bu ilişkiyi düzenleyici bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Bu bulgu, sosyal destek

mekanizmalarının mesleki tatmin ve pişmanlık süreçlerindeki önemini vurgulamaktadır. Emiral vd. (2024) de çalışmalarında, hekimlerin mesleki karar pişmanlığı ile depresyon, stres ve anksiyete arasındaki ilişkiyi incelemiş ve kariyer pişmanlık düzeyinin artmasıyla birlikte bu psikolojik durumların da artış gösterdiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, kişisel özelliklerin mesleki karar pişmanlığı ile olan ilişkisi de incelenmiş ancak değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Şekil 1. PRISMA Akış Diyagramı

Tablo 1. Sağlık Profesyonellerine Yönelik Yapılan Mesleki Karar Pişmanlığı Çalışmaları

Araştırmacı/Yıl	Araştırmacının Amacı	Örneklem	Bulgular
Doğrusöz vd., (2022)	Mesleki karar pişmanlığının işten ayrılma niyetine etkisinin belirlenmesi	415 Hemşire	•Mesleki karar pişmanlığı hemşirelerin işten ayrılma niyetini etkilemektedir.
Demir (2023)	Mesleki sonuç beklentisinin kariyer pişmanlığına etkisi ve çalışma arkadaşı desteğinin düzenleyici rolünün belirlenmesi	400 Hekim	•Mesleki sonuç beklentileri kariyer pişmanlığını pozitif yönlü etkilemektedir.
Emiral, Örs ve Cantürk (2024)	Depresyon, stres ve anksiyete ile mesleki karar pişmanlığı arasında ilişkinin incelenmesi	300 Hekim	•Kariyer pişmanlık düzeyi arttıkça, depresyon, stres ve anksiyete düzeyleri artmaktadır. •Kariyer pişmanlığı ve sosyodemografik özellikler arasında bir ilişki bulunmamaktadır.
Akturan vd., (2024)	Kariyer stresi, iş stresi, kariyer pişmanlığı, iş tatmini ve kariyer uyum becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi	576 Hemşire	•Kariyer uyum yeteneği kariyer pişmanlığını ters yönlü etkilemektedir. •Kariyer pişmanlığı iş memnuniyetini negatif yönlü etkilemektedir.
Öksüz ve Perker (2024)	Kariyer hedef tutarsızlıklarının iş motivasyonu üzerine etkisinin incelenmesi	151 Odyolog	•Kariyer hedef tutarsızlığı ve iş motivasyonu arasında korelasyon bulunmamaktadır. •Lisans mezunlarının lisansüstüne göre kariyer hedef tutarsızlığı puanları daha yüksektir.

Hekim ve hemşire dışındaki sağlık çalışanlarında sınırlı sayıda çalışma örnekleri bulunmaktadır. Öksüz ve Perker'in (2024) odyologlar arasında yaptığı çalışmada kariyer hedef tutarsızlıklarının iş motivasyonu üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma sonuçları, kariyer hedef tutarsızlığı ile iş motivasyonu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, eğitime göre farklılık da belirlediği çalışmada lisans mezunlarının kariyer hedef tutarsızlığı puanlarının lisansüstü mezunlarına göre daha yüksektir.

Çalışmalardan elde edilen sonuçlar, çalışanlar için genel olarak işten ayrılma, depresyon, iş tatmini ve strese odaklanırken, öğrenciler için mesleki ilgi, algı, kariyer planlama, öz yeterlilik ve klinik uygulamalarla etkileşimleri ortaya koymaktadır.

Mesleki karar pişmanlığı çalışmalarına bakıldığında sağlık profesyonelleri adaylarına yönelik daha fazla çalışma olduğu görülmektedir (Tablo 2). Sağlık profesyonelleri adaylarının mesleki karar pişmanlıkları, sadece sağlığa yönelik olarak ya da diğer meslek gruplarıyla birlikte değerlendirilmektedir. Siyahtaş ve Yılmaz (2023) tarafından yapılan çalışmada, ebelik bölümü öğrencilerinin mesleki karar pişmanlığı ile mesleki ilgi ve algı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Öğrencilerin, mesleki ilgi ve algı düzeyleri yüksek olmasına karşılık, mesleki karar pişmanlıklarının olduğu ortaya konulmuştur. Karatepe vd. (2021) hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada kariyer yönetimi uygulamalarının mesleki karar pişmanlığını azalttığını belirlemiştir. Bezgin (2024) ise hemşirelik öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada, erkek öğrencilerin kariyer hedefi uyumsuzluğu puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 2. Mesleki Adaylara Yönelik Yapılan Mesleki Karar Pişmanlığı Çalışmaları

Araştırmacı/Yıl	Araştırmanın Amacı	Örneklem	Bulgular
Siyahtaş ve Yılmaz (2023)	Mesleki ilgi ve algı düzeylerinin ve mesleki karar pişmanlığı arasındaki ilişkisinin incelenmesi	307 Ebelik Bölümü Öğrencisi	•Mesleği kendi fikriyle seçenler ve mezuniyet sonrası mesleğini devam ettirmeyi düşünenlerde mesleki karar pişmanlığı puanları yüksektir.
Civelek (2023)	Mesleki pişmanlık ile depresyon ve intihar olasılığı ilişkisinin incelenmesi	208 Tıp Fakültesi Öğrencisi	•Mesleki karar pişmanlığının nedenleri arasında, çalışma koşulları, ekonomik sebepler, hekimlik mesleğine saygınlığın azalmasıdır. •Pişmanlık arttıkça depresyon ve intihar olasılığı artmaktadır.
Donar ve Aydan (2021)	Mesleki karar pişmanlığı ile kariyer planlama tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi	342 Sağlık Yönetimi Bölümü Öğrencileri	•Öğrencilerin kariyer iyimserliği puanları arttıkça mesleki pişmanlık düzeyleri düşmektedir.
Demirci vd., (2024)	Klinik uygulamalarda şiddete maruz kalan ya da karşılaşan öğrenciler ile klinik uygulama yapmayan öğrencilerin kariyer kararlarından pişmanlık duyup duymadıklarını belirlemek	596 Tıp, Fizyoterapi, Hemşirelik, Anestezi, Paramedik, Tıbbi Laboratuvar, Yaşlı Bakımı Öğrencisi	•Yaş arttıkça pişmanlık düzeyi artmaktadır. •Şiddete maruz kalan erkeklerin kadın öğrencilere göre mesleki karar pişmanlığı puanları daha yüksektir. •Tıp fakültesi öğrencilerinin diğer öğrencilere göre mesleki karar pişmanlığı puanları daha yüksektir.
Karatepe vd., (2021)	Kariyer yönetimi uygulamalarının kariyer kararı, akademik motivasyon ve karar pişmanlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi	40 Hemşirelik Öğrencisi	• Kariyer Yönetimi Uygulamaları mesleki karar pişmanlığını azaltmakta
Bezgin (2024)	Cinsiyetin mesleki sonuç beklentileri, kariyer hedefi uyumsuzluğu ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi	358 Hemşirelik Öğrencisi	•Cinsiyete göre kariyer hedefi uyumsuzluğu arasında anlamlı bir fark belirlenmiştir. Erkeklerin kadınlara göre kariyer hedefi uyumsuzluğu puanları daha yüksektir.
Yeğin ve Kalaoğlu, (2022)	COVID-19 pandemisi kaygısı ile kariyer seçimi pişmanlığının değerlendirme	534 Diş Hekimliği Öğrencisi	•Bilgi düzeyi arttıkça meslek kaygı düzeyi azalmaktadır. •Öğrencilerin %72,3' ü kariyer seçiminden pişman olmadığını bildirmiş ve pişman olanların mesleki kaygı puanlarının pişman olmayanlara göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Demirci vd. (2024) tarafından yapılan araştırma, klinik uygulamalarda şiddete maruz kalan veya karşılaşan öğrenciler ile klinik uygulama yapmamış öğrencilerin mesleki karar pişmanlığı düzeylerini karşılaştırmıştır. Farklı sağlık alanında öğrenim gören öğrencileri kapsayan çalışmanın sonucunda, yaş arttıkça pişmanlık düzeyi artmaktadır. Diğer bir sonuç da şiddete maruz kalan erkeklerin kadın öğrencilere göre; tıp fakültesi öğrencilerinin diğer öğrencilere göre mesleki karar pişmanlığı puanları daha yüksektir.

Tıp fakültesi adaylarına çalışma yürüten Civelek (2023) ise mesleki pişmanlık, depresyon ve intihar olasılığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma, mesleki karar pişmanlığının nedenleri arasında çalışma koşulları, ekonomik sebepler ve mesleğin saygınlığının azalması gibi faktörlerin bulunduğunu ve pişmanlığın arttıkça depresyon ve intihar olasılığının da arttığını göstermiştir. Yeğin ve Kalaoğlu (2022) da diş hekimliğinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada, COVID-19 pandemisi kaygısının kariyer seçimi pişmanlığı

üzerindeki etkisini incelenmiş, öğrencilerin %72,3'ünün kariyer seçiminden pişman olmadığını, pişman olanların ise mesleki kaygı puanlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Donar ve Aydan (2021), sağlık yönetimi bölümünde öğrenim gören öğrencilerinin kariyer plan tutumları ile mesleki karar pişmanlığı arasındaki ilişkiyi araştırmış ve kariyer iyimserliği arttıkça mesleki pişmanlık düzeylerinin azaldığını bulmuşlardır. Sağlık alanında eğitim gören öğrenciler mesleğe adım atmamış olmasına rağmen ileride profesyonel hayatlarını etkileyeceği düşünüldüğünde bu tür çalışmalar daha fazla önem kazanmaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de sağlık profesyonelleri ile sağlık alanında eğitim gören öğrencileri kapsayan mesleki karar pişmanlığına ilişkin literatür, bu çalışma kapsamında sistematik derleme yöntemiyle analiz edilmiştir. Mesleki karar pişmanlığı literatürde farklı başlıklar halinde incelemelere konu olmuştur. Türkiye’de belirli bir başlık altında incelenmemesi kavramsal olarak bir birliğin olmadığını göstermektedir. Bu çalışmada literatürde en çok yer bulan ‘mesleki karar pişmanlığı’ kavramı kullanılmıştır. Çalışmalar genel olarak incelendiğinde pişmanlığın meslek öncesi başlama durumunun da araştırmalarda sıklıkla yer aldığı belirlenmiştir. Bu nedenle derleme çalışmasında, meslek öncesi ve sonrası şeklinde bölümlendirilerek incelenmiştir. Bu kapsamda değerlendirmeye alınan araştırmaların 5’i sağlık profesyonellerine yönelik, 7’si ise sağlık mesleği adaylarına yöneliktir. Çalışmalar 2021 ve 2024 yılları arasındadır.

Son zamanlarda hem dünyada hem de Türkiye’de sağlık hizmetlerinde yaşanan gelişmeler sağlık profesyonellerinin mesleklerine olan bağlılığını sorgulamalarına; mesleği seçmek isteyen ya da sağlık eğitimine başlayan öğrencileri de etkilemiştir. Öğrenciler hem staj uygulamasında hem de aktif olarak çalışan meslektaşlarının karşılaştığı problemleri gözlemleyerek daha fazla pişmanlık duymaktadır. Her geçen gün artan şiddet olayları, iş yeri ortamı (iş arkadaşı nezaketsizliği, mobbing vb.), maddi ve manevi kazanç olasılıkları, yaşam kalitesi, diğer mesleklerin çekiciliği, doğal afetler, salgın hastalıklar, iş yükü, stres gibi çok sayıda faktör mesleki kariyer pişmanlığını etkileyen faktörlerdir.

Elde edilen bulgular hem sağlık çalışanları hem de sağlık alanında eğitim gören öğrenciler arasında mesleki pişmanlığın önemli bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle hemşireler üzerine yapılan çalışmalar, mesleki pişmanlığın işten ayrılma niyeti, iş tatmini ve kariyer stresi gibi faktörlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Doğrusöz vd. (2022) ile Akturan vd. (2024) tarafından yapılan araştırmalar, mesleki uyum becerilerinin ve kariyer yönetimi stratejilerinin mesleki kariyer pişmanlığı düzeylerini azaltmada önleyici bir rol oynadığını işaret etmektedir. Bu bulgular, sağlık çalışanlarının mesleki tatminlerini artırmak ve işgücü kaybını önlemek için kariyer destek programlarının önemini vurgulamaktadır.

Hekimler üzerine yapılan çalışmalar ise mesleki beklentilerin ve sosyal destek mekanizmalarının kariyer pişmanlığı üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Demir (2023) ve Emiral vd. (2024) tarafından yapılan araştırmalar, mesleki pişmanlığın depresyon, stres ve anksiyete gibi psikolojik sorunlarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, sağlık çalışanlarının psikolojik sağlığını destekleyecek müdahalelerin gerekliliğini göstermektedir. Ayrıca, çalışma arkadaşlarının desteğinin mesleki pişmanlığı azaltmada etkin bir rol oynaması sağlık kurumlarında sosyal destek ağlarının önemini güçlendirilmektedir.

Sağlık alanında eğitim gören öğrenciler üzerine yapılan çalışmalar ise mesleki pişmanlığının, kötü klinik uygulamalara maruz kalma, mesleki ilgi ve algı düzeyleri ile mesleki itibar gibi faktörlerle ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle klinik uygulamalarda şiddete maruz kalan öğrencilerin mesleki pişmanlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Demirci vd., 2024). Bu bulgu, klinik eğitim süreçlerinde öğrencilerin maruz kaldığı olumsuz deneyimlerin mesleki kararlarını etkileyebileceğini göstermektedir. Ayrıca, COVID-19 pandemisi gibi dışsal faktörlerin de mesleki kaygı ve pişmanlık üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir (Yeğin ve Kalaoğlu, 2022). Bu durum, öğrencilerin mesleki kararlarını etkileyen çevresel faktörlerin dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Gittikçe mesleğe olan ilginin azalması ya da azalabileceğini sağlık mesleği adayları üzerine yapılan çalışmalardan anlayabileceğimiz gibi, pratikte de sağlık profesyonellerinin de pişmanlığını görebilmekteyiz. Sağlık personeli arzı, planlaması ve sağlık hizmetlerinin kalitesi açısından bu tür araştırmalara olan ihtiyaç her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Ancak Türkiye’deki sağlık profesyonellerinin mesleki karar pişmanlığına yönelik mevcut

çalışmalar incelendiğinde, büyük ölçüde son dört yılla sınırlı olması ve çalışma sayısının yetersizliği nedeniyle daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Sağlık profesyonellerinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, mesleki gelişim fırsatlarının artırılması ve motive edici politikaların benimsenmesi, mesleki karar pişmanlığını azaltmada etkili olabilir. Öğrencilerin mesleki beklentileri ile çalışma koşulları arasındaki uyumu güçlendirmek için kariyer danışmanlığı programları sunulabilir. Ayrıca, mesleğin yol açabileceği psikolojik ve fiziksel sağlık sorunlarıyla başa çıkabilmeleri için psikososyal destek mekanizmaları oluşturulabilir.

Sonuç olarak, bu çalışma sağlık profesyonelleri ve öğrenciler arasında mesleki karar pişmanlığının yaygın bir sorun olduğunu ve bunun iş tatmini, psikolojik sağlık ve kariyer planlaması üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermektedir. Gelecek araştırmalarda, farklı sağlık meslek grupları üzerinde yapılacak çalışmaların bu alandaki literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit düzeyde katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Akmal, S.Z., Creed, P.A., Hood, M. ve Duffy, A. (2020). The positive career goal discrepancy scale: Development and initial validation. *Journal of Career Assessment*, 29(2), 338-354.
- Akturan, A., Arslan, A., Yener, S. ve Kiliç, S. (2024). Understanding career adapt abilities, career stress, work stress, career regret, job satisfaction among nursing professionals. *Journal of Advanced Nursing*, 0, 1–13.
- Atay, M.R. ve Kavas, A. (2024). Pozitif kariyer hedef tutarsızlığı ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (72), 182-209.
- Bezgin, S. (2024). Examination of nurse candidates' vocational outcome expectations, career goal discrepancy and psychological well-being based on their genders. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(1), 16-28.
- Brehaut, J.C., O'Connor A.M., Wood T.J., Hack T.F., Siminoff, L., Gordon, E. ve Feldman-Stewart, D. (2003). Validation of a decision regret scale. *Medical Decision Making*, 23(4), 281-292.
- Budjanovcanin, A. ve Woodrow, C. (2022). Regretting your occupation constructively: A qualitative study of career choice and occupational regret. *Journal of Vocational Behavior*, 136, 103743.
- Cheval, B., Cullati, S., Mongin, D., Schmidt, R. E., Lauper, K., Pihl-Thingvad, J., ... ve Courvoisier, D. S. (2019). Associations of regrets and coping strategies with job satisfaction and turnover intention: International prospective cohort study of novice healthcare professionals. *Swiss medical weekly*, 149(17-18), w20074.
- Civelek, E.T. (2023). Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde depresyon, intihar olasılığı ve mesleki karar pişmanlığı ilişkisi. *Tıpta Uzmanlık Tezi*, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Creed, P.A. ve Hood, M. (2015). The development and initial validation of a scale to assess career goal discrepancies. *Journal of Career Assessment*, 23(2), 308-317.
- Demir, E. (2023). Hekimlerin mesleki sonuç beklentilerinin kariyer pişmanlıkları üzerine etkisinde çalışma arkadaşı desteğinin düzenleyici rolü. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Demirci, Y.A., Çuvalcı, B., Purut, H.P., Çol, B.K. ve Albayrak, Ö. (2024). The effect of violence experienced in healthcare on professional decision regret in students. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 449-461.
- Doğrusöz, L.A., Polat, Ş., Yeşilyurt, T. ve Göktepe, N. (2022). Hemşirelerin bireysel ve mesleki özellikleri ile mesleki karar pişmanlıklarının işten ayrılma niyetlerine etkisi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 9(2), 311-321.

- Donar, G.B. ve Aydan, S. (2021). Bir üniversitenin sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin kariyer planlama tutumlarının mesleki karar pişmanlığı üzerindeki etkisi. 4. Uluslararası 14. Ulusal Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi, 14-17 Ekim 2021, İstanbul, 376.
- Dyrbye, L. N., Burke, S. E., Hardeman, R. R., Herrin, J., Wittlin, N. M., Yeazel, M., ... ve Van Ryn, M. (2018). Association of clinical specialty with symptoms of burnout and career choice regret among US resident physicians. *Jama*, 320(11), 1114-1130.
- Emiral, E., Örs, B. ve Cantürk, N. (2024). Assessing depression, anxiety, stress, and occupational decision regret levels among resident physicians working at Ankara University Faculty of Medicine Hospital. *Turkish Journal of Medical Sciences*, 54(5), 970-978.
- Ephrem, A.N. ve Murimbika, M. (2024). When do entrepreneurs and employees consider reversing career choices to manage regrets?. *Journal of Decision Systems*, 1-24.
- Erdurcan, S., Kırdök, O. (2017). Mesleki karar pişmanlığı ölçeği: adaptasyon, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1140-1150.
- Gati, I. ve Kulcsár, V. (2021). Making better career decisions: From challenges to opportunities. *Journal of Vocational Behavior*, 126, 103545.
- Kang, L., Ma, S., Chen, M., Yang, J., Wang, Y., Li, R., ... ve Liu, Z. (2020). Impact on mental health and perceptions of psychological care among medical and nursing staff in Wuhan during the 2019 novel coronavirus disease outbreak: A cross-sectional study. *Brain, behavior, and immunity*, 87, 11-17.
- Karatepe, H.K., Atik, D., Şen, H.T., Yüce, U.Ö. ve Elibol, E. (2021). Effects of career management applications on nursing students' career decisions, academic motivations and decision regret. *Journal of Contemporary Medicine*, 11(1), 113-119.
- Kulcsár, V., Dobrea, A. ve Gati, I. (2020). Challenges and difficulties in career decision making: Their causes, and their effects on the process and the decision. *Journal of Vocational Behavior*, 116, 103346.
- Li, X., Hou, Z.J., Jia, Y. (2015) The influence of social comparison on career decision-making: Vocational identity as a moderator and regret as a mediator. *Journal of Vocational Behavior*, 86, 10-19.
- Öksüz, T.S. ve Perker, Y. (2024). Odyologların kariyer hedef tutarsızlığının mesleki motivasyona etkisinin incelenmesi. *Türk Odyoloji ve İşitme Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 1-8.
- Panagioti, M., Geraghty, K., Johnson, J., Zhou, A., Panagopoulou, E., Chew-Graham, C., ... ve Esmail, A. (2018). Association between physician burnout and patient safety, professionalism, and patient satisfaction: a systematic review and meta-analysis. *JAMA internal medicine*, 178(10), 1317-1331.
- Santos, A., Wang, W. ve Lewis, J. (2018). Emotional intelligence and career decision-making difficulties: The mediating role of career decision self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 107, 295-309.
- Sierra, T., Rodriguez, M. D. ve Forbes, J. (2019). Career regret: an analysis of physician assistants. *MedEdPublish*, 8, 37.
- Siyataş, G.F. ve Yılmaz, E.D. (2024). Ebelik öğrencilerinin mesleki ilgi ve algılarının mesleki karar pişmanlığı ile ilişkisinin belirlenmesi. *Journal of Health Sciences and Management*, 4(1), 1-7.
- Tian, L., Pu, J., Liu, Y., Zhong, X., Gui, S., Song, X. ve Xie, P. (2019). Relationship between burnout and career choice regret among Chinese neurology postgraduates. *BMC Medical Education*, 19(1), 1-10.
- Yam, F.C. ve Korkmaz, O. (2024). Linking career decision regret to psychological well-being: serial mediation of vocational outcome expectations and proactive career behaviors. *Current Psychology*, 43(41), 32274-32287.
- Yam, F.C., Alkın, S. ve Barut, Y. (2020). Kariyer hedef tutarsızlık ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İş ve İnsan Dergisi*, 7(1), 23-32.

- Yan, L., Zhong, X., Yang, L., Long, H., Ji, P., Jin, X. ve Liu, L. (2022). Gender differences in job burnout, career choice regret, and depressive symptoms among Chinese dental postgraduates: A cross-sectional study. *Frontiers in Public Health*, 10, 832359.
- Yeğın, E. ve Kalaoğlu, E.E. (2022). Do dental students regret the career choice because of COVID-19 pandemic?. *Current Research in Dental Sciences*, 32(2), 152-157.
- Yeğintürk, G. ve Siyez, D.M. (2023). Kariyer hedeflerinde uyumsuzluk ölçeği'nin türkçe formu'nun üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *İşletme Akademisi Dergisi*, 4(2), 143-15.